

Thomas Rosenboom. *Aanvallend spel. Vier lezingen over schrijven. Querido*

Een grondige documentatie, een strevende held en een eerlijke intrige - dat zijn volgens Thomas Rosenboom de belangrijkste ingrediënten voor een goede roman. In *Aanvallend spel*, een bundeling van de vier lezingen die hij in het najaar van 2001 hield als gastschrijver van de Rijksuniversiteit Groningen, verklaart Rosenboom zich nader.

De tekst doet vaak denken aan een cursus Hoe Word Ik Romanschrijver. Een cursus onder auspiciën van Dostojevski, Hermans, Flaubert en Kafka, de vier schrijvers van wie Rosenboom in de laatste lezing (gewijd aan het lezen) zegt dat ze hem 'blijvend geraakt en gevormd hebben'. Vooral Hermans' bekende ideeën over de 'klassieke roman' zijn erin terug te vinden. Ook Rosenboom houdt niet van willekeur en toeval in een roman, ook hij houdt de regie graag strak in handen.

Alles moet een functie hebben binnen de intrige en net als bij het schaakspel (dat meer dan eens ten voorbeeld wordt gesteld) mag er niet worden gesjoemeld. Geen achtergehouden troeven, geen uit het niets komende wendingen - aan een held die één ding hartstochtelijk wil en zichzelf daarbij onbedoeld in de wielen rijdt, heeft de ware romanschrijver genoeg om zijn lezers in ademloze spanning te houden en tot identificatie te verleiden.

Het resultaat is geen realisme (want de werkelijkheid is heel wat onoverzichtelijker), maar een 'vervreemdend realisme', waarbij de vervreemdende werking vanzelf uit de bovengeschetste opzet voortvloeit. Wel moet er nog iets bijkomen, geeft Rosenboom toe. Cursisten die meenden het feilloze recept voor een literair meesterwerk al in handen te hebben, komen bedrogen uit. Het 'mysterie van het scheppen' blijkt zelfs uiteindelijk 'ongrijpbaar'. Hoeveel er ook te leren valt van de grote meesters, 'een vakman word je gelukkig nooit', zegt Rosenboom. Het allerbelangrijkste blijft dat wat er gebeurt wanneer 'traditie' en 'persoonlijke anarchie' op elkaar botsen, en daarvoor bestaat geen enkel recept.

Dat relativeert de toch wel enigszins dogmatische indruk die deze lezingen maken. Dogmatisch omdat er zoveel romans impliciet of expliciet buiten de boot vallen. Zelfs hele genres, hoe vaak ook gedefinieerd (de 'zuiver moeilijke roman'), worden afgewezen. Of Rosenbooms eigen romans geheel door de beugel kunnen, is eveneens de vraag. *Publieke werken* lijkt inderdaad met de hier ontvouwde opvattingen in het achterhoofd te zijn geschreven. Maar geldt dat ook voor *Gewassen vlees*? Van die roman is mij niet de strevende held of de strakke intrige bijgebleven, eerder een losse reeks even hilarische als gênante scènes, beschreven met een zeer aanstekelijke stilistische uitbundigheid. Hoewel Rosenboom zich terecht verzet tegen het vooroordeel dat het in de literatuur alleen om 'stijl' zou gaan, ligt voor mij dáár toch de grootste attractie van zijn eigen werk.

In zekere zin geldt het ook voor deze lezingen met hun quasi-ouwelijk idioom (de 'makelij' van de roman, de 'strevende held', de 'kunstzinnige uitwerking'), dat enerzijds heel serieus klinkt, op het schoolse af zelfs, en anderzijds een doorlopende parodie op zichzelf lijkt te zijn. Juist de combinatie is onnavolgbaar Rosenboom en tegelijk een kleine demonstratie van dat ongrijpbare 'mysterie van het scheppen'. Met

in dit geval als gevolg dat aan deze lezingen veel plezier valt te beleven, ook als je het niet in elk opzicht met de spreker eens bent.

(NRC Handelsblad, 11-10-2002)